

Alles begint met ontmoeten

West-Afrikaans Adinkra symbool

ESE NE TEKREMA
‘De tanden en de tong’

Symbool van vriendschap en onderlinge afhankelijkheid.
De tanden en de tong ontmoeten elkaar in de mond,
waarin ze onderling afhankelijke rollen spelen.
De bedoeling is samenwerken, maar er kan ook confrontatie
zijn.

Henk Bosch

**ALLES
BEGINT
MET
ONTMOETEN**

zilt

Alles begint met ontmoeten
Over levenskunst
Henk Bosch

1e druk 2025

ISBN 9789493198692
ISBN e-book 9789493198708
NUR 728

Tekst: © Henk Bosch
Omslagontwerp en daarvan afgeleide illustraties: Roel Ottow
Opmaak binnenwerk: Andries Mol
Auteursfoto omslag: Ilja Bosch

© 2025 Uitgeverij Zilt
Alle rechten voorbehouden
www.uitgeverijzilt.nl
www.allesbegintmetontmoeten.nl

De uitgever heeft haar uiterste best gedaan om de rechthebbenden van de in dit boek geciteerde teksten te achterhalen. Wanneer u desondanks rechthebbende meent te zijn en geen toestemming heeft verleend, neemt u dan contact op met de uitgeverij.

INHOUD

Voorwoord	7
1. Ontmoeten, een weg om te gaan	11
Vier dimensies, een inleiding	
2. Ik heb jou nodig en jij mij	21
Werkelijk ontmoeten	
3. Jij bent, dus ik ben	41
Anderen ontmoeten	
4. Durf en moed	63
Mijzelf ontmoeten	
5. De grote context	85
De samenleving ontmoeten	
6. Alles op zijn kop	121
God ontmoet ons	
7. De wieken van de molen	157
Ontmoeten als balanceren	
8. En nu?	171
Ontmoeten lijkt vanzelfsprekend, maar gaat niet vanzelf	
Dank aan mensen en boeken	182
Bronnen	183
Noten	186

VOORWOORD

Ontmoeten, zo gewoon en alledaags. Of is het toch meer? Voor mij gaat het in het leven om het verstaan van dit woord: ontmoeten. Dit staat voor meer dan je misschien had gedacht. Het strekt zich uit over wat ik vier levensdimensies noem. Het is ontmoeten met de ander, met de samenleving, met wat van een andere kant komt, en een ontmoeten met mijzelf. Vanuit dit ontmoeten worden verbindingen gelegd, waarbij echt en authentiek zijn in het leven meer kans van slagen krijgt.

Een boek schrijven, waarom zou je dat willen? Je bent toch helemaal niet zo'n schrijver ... Wanneer je iets met groepen gaat doen, is het te begrijpen, maar een boek? Deze reactie kreeg ik veel in de afgelopen jaren. Ik heb het toch gedaan en het resultaat ligt voor je. Laat ik eerlijk zijn, het was niet altijd makkelijk. In feite ben ik er meer dan twintig jaar mee bezig geweest: met ups en downs, vallen en opstaan, opzijleggen en opnieuw beginnen.

Wat maakt een boek voor mij nu zo bijzonder? Dat ik dat vind, mag duidelijk zijn. In mijn gezin wordt er weleens wat lachend over gedaan, en wanneer we een boekhandel passeren houden ze mij vast om te voorkomen dat ik naar binnenga.

Waar komt die fascinatie voor boeken vandaan? In mijn thuis-situatie vroeger waren er niet veel boeken. Ik herinner mij als kind dat we twee kleine planken ermee vol hadden staan. De meeste daarvan waren gewone romans, niet bestemd voor een kind. Toch was ik vaak bij die boekenplanken te vinden en

werd er gevraagd of ik ze wilde lezen. Ik was weleens in een paar begonnen, maar ik vond ze niet leuk of te moeilijk. Toch keek ik er veel naar.

Toen ik een jaar of elf was, zei mijn moeder dat ik maar eens naar de bibliotheek moest gaan, daar waren veel meer boeken. Ik wist niet goed wat ik me daarbij moest voorstellen. Ze nam mij mee, en toen ik daar binnenkwam, keek ik mijn ogen uit: alle wanden stonden vol boeken, en daartussen stonden nog meer kasten. Het was heel groot. ‘Ga maar eens rondkijken’, nodigde mijn moeder me uit. ‘Als je het leuk vindt, kun je hier lid van worden. Dan krijg je een kaart en kun je boeken lenen.’ Ik zag dat ze het meende en keek verder rond. Toch had ik een behoedzame reactie: ‘Als ik lid word, moet ik dan alle boeken lezen?’ Mijn moeder glimlachte: ‘Niet allemaal, alleen de boeken die je leuk lijken.’ ‘Mag ik ze dan meenemen naar huis?’ ‘Ja, maar je moet er wel goed voor zorgen en ze niet kwijtraken.’

Ik denk dat het hier is begonnen. Vanaf dat moment, herinner ik mij, kwam ik hier een paar keer in de week om boeken te ruilen. Soms ook alleen maar om naar al die boeken te kijken, en naar al die mensen die er ook voor kwamen.

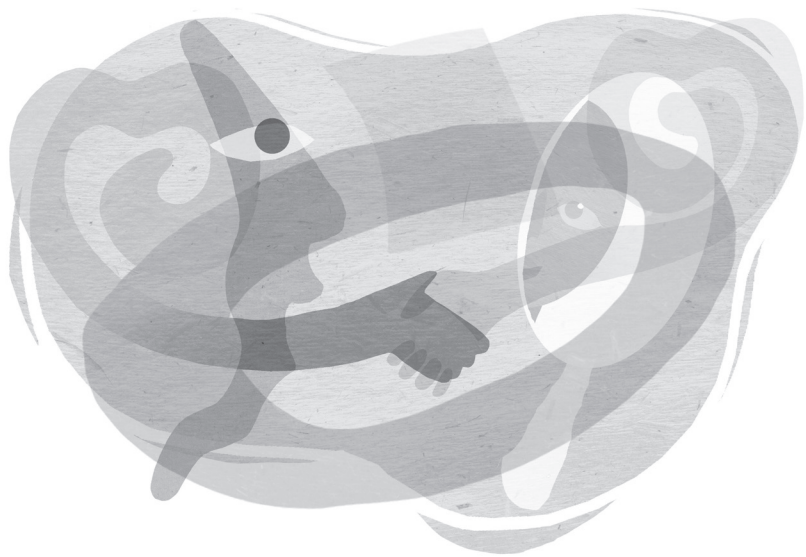
Toen had ik nog niet direct het idee om zelf te gaan schrijven. Dat ontstond jaren later, toen ik veel met groepen werkte en tot de ontdekking kwam dat het begrip ‘ontmoeten’ niet alleen voor mij betekenis kreeg, maar dat velen er verder op doorvroegen. Langzamerhand kwam het in mij op om de ideeën daarover vast te leggen en er een boek over te maken.

Dit boek schrijf ik voor mensen die op zoek zijn naar zin van en in het leven. Ik wil verdieping aan het leven geven zonder dat het te zwaar beladen wordt. Voor al degenen die nog wel enig idee van zingeving hebben, zonder dat het dogmatisch ingekleurd wordt. Elk mens stelt zich weleens zingevingsvragen, ongeacht geloof, achtergrond, enzovoort.

Aanknopingspunt hierbij is het woord ‘ontmoeten’.

Zoals je zult merken, heb ik in dit boek verhalen verwerkt. Dit zijn persoonlijke ervaringen die ik wel vaker vertel, en ook gebruik ik mijn ontmoeten met groepen mensen. Ten slotte hebben verhalen een eigen dynamiek, eigen waarheden en zeggingskracht. Door verhalen ontstaan andere ontmoetingen. Mensen leven bij verhalen, want ze geven vergezichten, en je kunt je er gemakkelijk mee identificeren.

Een verrekijker haalt dichtbij wat veraf is, geeft perspectief aan wat opvalt en brengt ontdekkingen in zicht die niet direct met het blote oog te zien zijn. Mag dit boek een verrekijker voor je zijn en zicht geven op ontmoeten.

1

ONTMOETEN, EEN WEG OM TE GAAN

Vier dimensies, een inleiding

1.1 Een vaas met keien

Er gebeurt soms meer in het leven dan je van tevoren gedacht had. Vaak heeft dat te maken met ontmoeten. Je komt een oude vriend tegen, maakt kennis met een nieuwe buurvrouw of collega. Onverwachts blijf je iets van God te ontdekken, in een schilderij of een nummer van James Taylor. Je komt jezelf tegen, omdat iemand je in de spiegel van je eigen ziel laat kijken. Het zijn ontmoetingen die meerwaarde geven aan je leven. Vaak ontdek je dat pas later, en gaandeweg wordt duidelijk wat de betekenis is. Hierover gaat dit boek. Laat ik beginnen met een persoonlijk verhaal.

Als familie vieren we Kerst graag in de familiekring, met ooms en tantes, nichten en neven en andere gasten. Ik heb de gewoonte dan om een verhaal te vertellen. Een paar jaar geleden besloot ik het eens over een andere boeg te gooien. ‘We gaan een experiment doen!’ riep ik. Terwijl ik kratten met spullen neerzette en uitpakte, kwamen de jongere kinderen nieuwsgierig naar voren. Met grote ogen keken ze toe. Ik had de grootste vaas die ik in huis kon vinden meegenomen en zette die in het midden. De doorzichtige glazen vaas was wel zo’n 80

centimeter hoog. Iedereen keek toe, en ik begon: ‘Hier kan veel in, toch?’

‘Ja, hij kan ook breken.’ Broer Martin is zo’n oom die je elke familie gunt, hij houdt de stemming erin.

‘Nee,’ zei ik, ‘ik doe voorzichtig. We gaan kijken wat er allemaal in kan.’ Ik pakte een steen, zo groot als een meloen en legde deze voorzichtig in de vaas. Ik keek de kring rond. ‘En, is de vaas al vol?’

‘Nee, nog lang niet’, joelden de kinderen op de voorste rij.

‘Oké, dan ga ik door.’ Ik stapelde voorzichtig een tweede steen op de eerste. ‘En nu, is hij nu vol?’

‘Nee ...’, joelden de kinderen weer.

Ik pakte een derde steen, en een vierde en wees erop dat de laatste nu boven de rand uitstak. Op dat moment klonk er een geweldige knal: PATS! Glasscherven sprongen in het rond en de stenen kletterden over de vloer. De kinderen deinsden achteruit. Volwassenen zagen wat bleek om de neus. Misschien was ik zelf wel het meest geschrokken; dit had ik niet verwacht. Ik stond er wat bedremmeld bij te kijken toen velen de handen uit de mouwen staken en de glasscherven in een mum van tijd hadden opgeruimd. Wat nu?

Ik hernam me: ‘Het experiment kan niet meer doorgaan, ik heb geen reservevaas bij me, maar ik kan nog wel het verhaal over het experiment vertellen.’ Gelukkig ging iedereen weer zitten. Ook de neefjes en nichtjes kwamen weer dichterbij, maar waren op hun hoede. Je wist maar nooit.

‘Jullie hebben gezien dat de vaas vol was,’ zei ik, ‘de vierde steen kwam boven de rand uit.’ Er werd geknikt. Ik keek even rond, wachtte een paar seconden en zei: ‘Echt waar ...? Was die vaas echt vol?’

De meewarige blik van broer Martin bracht me bijna van mijn stuk, maar gelukkig, hij zweeg. De kinderen knikten heftig van ja.

Ik haalde een zak kiezelstenen uit een van de kratten. ‘Den-

ken jullie dat deze kiezelstenen er nog bij hadden gekund? Dat ze al glijdend de gaten tussen de keien hadden opgevuld?’

Instemmend werd er geknikt.

‘En is de vaas dan vol?’ Ik keek rond en wachtte opnieuw. Het bleef stil, niemand zei iets. Uit een van de kratten pakte ik een zak met zand. ‘Wat denken jullie, zou ik dit zand erbij hebben kunnen strooien?’

‘Ja, misschien wel.’

‘En zou dan de vaas vol zijn?’

‘Jazeker,’ grapte iemand, ‘de kratten zijn leeg.’

Broer Aart zei: ‘Eigenlijk ben ik wel blij dat de vaas al eerder knapte, anders hadden we hier in huis nog meer rotzooi gehad!’ Gelach en gejoel stegen op.

‘Echt, wat denken jullie: zou de vaas vol zijn?’

Toen niemand reageerde, pakte ik een kan water van de tafel, hield hem omhoog en vroeg: ‘Had ik deze nog voor een groot deel leeg kunnen gieten in de vaas?’ Een voor een keek ik mijn familieleden aan. Er werd voorzichtig geknikt.

Ik vroeg: ‘Is dit het einde van het verhaal?’

‘Moeten we nu klappen?’ zei Martin, en hield zijn handen al klaar.

Ik wachtte even en vroeg toen: ‘Wat wil dit experiment zeggen?’

Martin brulde: ‘Dat er een hoop rotzooi van komt als je je niet goed voorbereidt.’ Hij draaide zich om en begon van zijn kerstkrans te eten.

Ik besloot om het niet op te geven: ‘Heeft dit verhaal ons iets te zeggen?’

Er kwamen enkele suggesties, maar allen zaten ze ernaast. Iedereen keek mij verwachtingsvol aan.

‘Stel dat ik het had omgedraaid: eerst het water, dan het zand, dan de kiezels en ten slotte de keien. Zou het dan gelukt zijn?’ Het bleef even stil. ‘Nee toch, dan had er hoogstens één kei bij gekund. Als we niet eerst de grote keien in de vaas stoppen,

krijgen we ze er later nooit meer in. Probeer maar eens bagage in een auto te passen als je de koffers voor het laatst bewaart. Wat je moet onthouden, is dat je eerst de grote keien in de vaas van je leven stopt. Je kunt je eindeloos bezighouden met de kleinigheden, dan is je leven daarmee al snel gevuld en passen die grote keien er niet meer bij.

Wat zijn die grote keien dan in je leven? Je familie, gezondheid, vrienden, God? Of je dromen verwerkelijken, datgene doen waar je van houdt, de goede zaak verdedigen of een ontspannen leven leiden, of toch nog iets anders? Daar moet je goed over nadenken en kan ook voor ieder weer anders zijn. Dus: begin met jouw eigen, grote keien. Maar dan moet je wel weten wat die keien zijn. Wanneer je daar niet mee begint, bestaat de kans dat het verder niet lukt in het leven, dat je ze niet meer ‘in je vaas krijgt’. Als je eerst bezig gaat met kleinigheden, zal je leven daarmee gevuld zijn en heb je geen tijd meer over voor de belangrijke dingen van je leven. Dus: vergeet nooit jezelf de vraag te stellen: wat zijn de grote keien in mijn leven? Wanneer je dat weet, kun je ze als eerste in je vaas stoppen.’

Martin had zich inmiddels weer omgedraaid en riep: ‘Hé professor, als je toch alles zo goed weet, waarom nu vier grote keien? Als ze iets kleiner zouden zijn, hadden het er toch ook vijf kunnen zijn? Is het alleen omdat die erin zouden passen?’

‘Dank je, collega-professor, ik dacht even dat je de vraag nooit zou stellen.’

1.2 Ontmoeten als kern van het bestaan

Martin had het goed gezien: ik kies bewust voor vier keien. Al vroeg bedacht ik dat leven meer moest zijn dan het louter uitvoeren van bepaalde opdrachten, maar dat het gaat om wat het doet met mensen. Het heeft te maken met hoe je in het leven wilt zijn. Er wordt weleens gezegd: je bent taakgericht of relatiegericht. Ik heb altijd vanuit de relatie gezocht naar hoe ik mijn leven wilde invullen. Een kernwoord is voor mij daarom:

ontmoeten. Een begrip dat ik breed wil uitwerken, omdat het aan veel raakt. Daarover gaat dit boek.

Wat bedoel ik met dat begrip ‘ontmoeten’? Je kunt erover twisten of iemand in het voorbijgaan groeten ook een vorm van ontmoeten is. Ik denk het wel, al is het misschien niet heel diepgaand. Het kan een eerste stadium zijn, waarna er nog vele kunnen volgen. Is dit vergezocht? Veel mensen roepen automatisch iets, zonder de ander aan te kijken, zonder werkelijk oog te hebben voor de ander. Vaak loopt men elkaar gewoon voorbij.

Een bijzonder voorval is me altijd bijgebleven van jaren geleden. Ik studeerde jarenlang in Arnhem en nam soms de trolleybus naar de academie. Op een zekere morgen stapte ik in en zei onbewust: ‘Goedemorgen.’ De chauffeur reageerde verbluft, en zei luid, zodat de hele bus het kon horen: ‘Het is nu half negen, en ik rijd vandaag al vanaf zes uur. Ik denk dat er zo’n paar honderd passagiers zijn in- en uitgestapt. Dit is nu de eerste keer dat iemand “goedemorgen” zegt. Kleine moeite, maar daardoor voel ik mij geen robot of verlengstuk van deze bus. Daardoor voel ik me een mens. Jij ook goedemorgen, jongeman.’

Hoewel dat laatste er enigszins overdreven uitkwam, is het toch bij mij blijven hangen. Vaak vergat ik om te groeten, maar vanaf toen lette ik er meer op. Soms lok ik een reactie uit bij iemand die ik niet ken: ‘Hé, jij staart wel heel ver weg, wat zie je?’ ‘Zal ik je even helpen bij de kassa?’ Of iets anders, misschien iets onbenulligs, maar wat juist daardoor een reactie uitlokt en er contact ontstaat.

Het belang van contact heb ik in Ghana ontdekt, waar ik een deel van het jaar woon en werk. In Ghana zijn begroetingen belangrijk op elk moment van de dag. In Ghana nemen mensen de tijd voor je. Ze vragen naar je levensomstandigheden,

gezondheid, familie of werk. Daarmee geven ze aan dat je bij hen in beeld bent. De ander bevestigt mijn bestaan in begroetingen. We leerden dat al toen we voor het eerst in Ghana waren. We hadden taallessen aan de andere kant van het dorp, waar we dagelijks naartoe liepen. We werden aangemoedigd om de begroetingen serieus te nemen en daaraan deel te nemen. Zo kon het gebeuren dat we onderweg diverse malen stilstonden, en daardoor te laat kwamen voor onze lessen. Is het daarom dat deze mensen vaak niet op tijd komen? Ze zeggen vaak: 'Julie mensen in het Westen hebben een horloge, maar wij in Ghana hebben de tijd.' Dat kan dus letterlijk worden genomen. Langzamerhand begon ik in te zien dat in de Ghanese samenleving niet tijd het belangrijkste is, maar mensen. Zo uitgebreid begroeten als men in Ghana doet, zal in de westerse samenleving nauwelijks mogelijk zijn. Men heeft immers nog veel meer op het programma staan. Maar de intentie is duidelijk: door aandacht te geven aan de ander, wordt inhoud gegeven aan ontmoeten.

Het belang van het begrip 'ontmoeten' heb ik al aan het einde van mijn theologiestudie ontdekt. Voor mijn eindscriptie wilde ik een eigentijds begrip vinden dat zowel in kerkelijke kring als door jongeren zou worden begrepen. Ik wilde voorbij het theologisch jargon komen dat alleen door ingewijden wordt begrepen. Dat vond ik in het begrip 'ontmoeten'. Ontmoeten is een vertaling van Hebreeuwse en Griekse begrippen die ook vaak met 'roepen' en 'roeping' worden vertaald. Roeping heeft naar mijn idee door de tijd heen een te dogmatische inhoud gekregen. In een van de volgende hoofdstukken leg ik uit dat het gebruik van 'ontmoeten' veel spannender is, met name in de relatie tussen God en mens.

Mijn dochter maakte eens een mooi bord voor het Guesthouse dat we runden, met daarop de tekst: *Sometimes the people you meet unexpected have the biggest impact on your*

life ... Ofwel: soms hebben de mensen die je onverwacht ontmoet de grootste invloed op je leven. Dat was wat we beoogden met dat huis.

Zoals gezegd wil ik het begrip ‘ontmoeten’ breed invullen. Het omvat meer dan alleen intermenselijk contact. Het beslaat een groter terrein. Het heeft niet alleen met anderen te maken, maar ook met jezelf. Je kunt ook jezelf ontmoeten, en volgens mij is dat belangrijk om te kunnen groeien in het leven. Hierboven gaf ik al aan dat het ook van toepassing is op de relatie tussen God en mens. Bovendien heb ik gaandeweg geleerd dat mijn staan in de maatschappij ook alles met ontmoeten van doen heeft.

Kortom, ontmoeten is een breed concept, het is niets minder dan een zijswijze. Levenskunst zou ik het zelfs willen noemen. Het gaat om de praktijk van het leven, het is niet slechts een theorie of filosofie. Deze levenskunst van ontmoeten gaat over je eigen directe persoonlijke leefomgeving, over het samenleven met anderen, de brede context van samenleving en culturen. En ten slotte om wat boven alles uitstijgt, het buitengewone, dat wat we het transcendente noemen. Met een knipoog naar de filosoof Martin Buber die stelde: ‘Alle werkelijk leven is ontmoeten’¹, zeg ik: ‘Alles begint met ontmoeten’!

Even terug naar de vaas met de vier keien. Het belangrijkste in het leven – mijn vier keien – zijn vier dimensies van ontmoeten:

- met de ander
- met mijzelf
- met God
- met de samenleving

Enid Blyton, bekend van vele jeugdboeken over Engelse kostscholen, schreef ooit: ‘De beste manier om obstakels te bezien, is door ze als stapstenen te gebruiken: lach ze uit, betreed ze en

laat ze je naar iets beters leiden.' Voor mij zijn deze vier keien de stapstenen door de rivier van het leven. Ze geven richting aan en zorgen ervoor dat ik droge voeten houd. Oversteken is nog altijd balanceren. Daarom ben ik blij dat er kleinere stapstenen omheen liggen die helpen om richting te houden.

Ik zie ontmoeten als de kern van het bestaan, daardoor krijgt het leven betekenis. Ontmoeten is beleven, gewaarworden en ervaren wat van belang is. Het moet niet, het mag of kan. Laat mij dat duidelijk maken, want wat kan er al niet gebeuren op een dag. 's Morgens begroet ik mijn vrouw en kinderen, soms groet ik mijn buurvrouw als ik de deur uitstap om naar mijn werk te gaan, de bakker of de buschauffeur. Op kantoor kom ik collega's of cliënten tegen. 's Avonds staan er kennissen op de stoep, ga ik bij vrienden langs of valt mij het meisje achter de kassa op. Je ontmoet allerlei mensen op een dag: je groet ze, praat even met ze, of je hebt een diepgaandere ontmoeting. Soms loopt het wel in de tientallen per dag.

Je bent je niet altijd bewust van al dit ontmoeten. Soms is het oppervlakkig, soms heel diepgaand. Natuurlijk, je wisselt woorden en signalen uit, soms uit gewoonte of omdat je er een gewoonte van gemaakt hebt om altijd even aandacht te geven aan de persoon die je tegenkomt. Toch vraag ik mijzelf wel eens af: ontmoet ik deze mensen nu ook daadwerkelijk? Weet ik wat hen bezighoudt? Kan ik hen ergens bij helpen? Kan ik iets aanvullen? Krijg ik iets door van zijn drijfveren of waar haar passie ligt? Ben ik de sleutel om hun uitdaging te kunnen realiseren? Of zijn zij die van de mijne?

Een klein voorbeeld. We woonden nog maar net in ons nieuwe huis en waren nog met van alles bezig, zoals verven en opruimen. Ik liep naar de auto voor het huis om nog wat spullen te pakken, toen er een jonge vrouw met de fiets naast mij stopte, met een kind achterop in het zitje: 'Hallo, ik zie hier al een paar dagen onbekende mensen bezig. Komen jullie hier wonen?'

Ik knikte.

‘Laat ik mij dan even voorstellen. Ik ben Nicole en dit is mijn dochter. Wij worden burens, want wij wonen daar.’

Dat was zomaar een onverwachte en ontwapenende kennismaking. Daarna zijn talrijke ontmoetingen gevolgd: heel bijzondere, hartelijke en buitengewone. Nu, zo’n achttien jaar later, is er nog altijd contact, al zijn beide families allang weer verhuisd en eigen wegen gegaan. Toch was die onverwachte en simpele kennismaking het begin van een jarenlange verbinding die ik echt niet had willen missen.

Dat is volgens mij de uitdaging van ontmoeten: al doende wordt duidelijk wanneer ik werkelijk wil of kan ontmoeten. Gaandeweg krijg ik antwoord op de vragen die ik mezelf hierboven stelde. Ontmoeten is een weg die je gaat, soms samen met anderen. Die weg bedoel ik. Niet zozeer om ergens uit te komen, maar om het gaan zelf, dat het leven in volheid leven is. Die weg gaan maakt gelukkig.

Werkelijk ontmoeten is een manier van leven, een zijnswijze. Het is niet: ik ontmoet met het oog op iets en dat is het, als een soort middel tot iets. Nee, in ontmoeten *gebeurt* het. De ontmoeting zelf is doel: het is zinvol en belangrijk in zichzelf. Ik ontmoet, dus ik ben.

2

IK HEB JOU NODIG EN JIJ MIJ

Werkelijk ontmoeten

Ontmoeten is niet iets dat moet. Het kan. Het is ont-moeten, niet moeten, maar een vrijwillig aangaan. Het mag. Voor mij is dát de lading van ontmoeten: het mogen ontmoeten van een ander, het andere, de Ander of mijzelf. Ontmoeten draagt dus een vrijwillig karakter. Niemand kan het mij opleggen. Soms gebeurt het gewoon, soms zet ik er doelbewust op in.

2.1 Het komt van twee kanten

Voor een werkelijke ontmoeting heb ik de ander nodig, en ben ik gericht op de ander. Dat vraagt om afstemmen en aanpassen. Ik luister en geef aandacht in het besef dat het ontmoeten wederzijds moet zijn. Zo maak je verbinding. Zo ontwikkelt de ander zich door de ontmoeting, zo ontwikkel ik mijzelf en leer ik leven door te leven. Door werkelijke ontmoetingen kom ik anders in het leven te staan.

Stef Bos raakt mij vaak met zijn muziek en zijn dichterlijke teksten. Voor zover ik weet, heeft hij het gedicht *Twee kanten* nooit op muziek gezet. Hier vind ik het heel toepasselijk.

*Je moet van twee kanten komen
om elkaar te ontmoeten.*

*Je moet eigenlijk toevallig onderweg zijn.
Je moet geen doel voor ogen hebben.*

Die weg gaan, is het doel, want in de ontmoeting gebeurt het. Of niet, want dat kan ook.

Soms leidt de weg nergens heen, stopt hij, of komen we weer uit bij het begin. Ontmoeten wordt dan confrontatie of zelfs verwijdering. In de loop der jaren zijn er tal van mensen op mijn weg gekomen. Na verloop van tijd ging ieder weer een eigen weg. Dat is het leven. Er zijn ook ontmoetingen die, om welke reden dan ook, uitliepen op confrontatie of zelfs conflict. Dan wordt de weg geblokkeerd, en moeten er soms andere wegen bewandeld worden. Stef Bos zegt het in zijn gedicht zo:

*En je moet laten gebeuren
waarvoor je bang bent.
Je moet niet alles willen verklaren.
Voor je het weet verklaar je elkaar de oorlog.*

Omgekeerd geldt ook: wanneer er sprake is van echt ontmoeten, dan wordt het zeker niet als moeten ervaren. Er is bij ontmoeten wel sprake van urgentie: het is belangrijk, maar het kent geen verplichtend karakter. Wanneer ik iemand oproep om een ander te ontmoeten, lijkt het op een moeten, en zal mijn oproep weinig effect hebben. Je kunt niet moeten ontmoeten – dat werkt niet. Het zal enkel een geforceerd contact opleveren dat nergens toe leidt.

De omstandigheden waarin we elkaar ontmoeten, is ook van belang. Ten tijde van de pandemie werd ik behoorlijk op mijzelf teruggeworpen, dat zul je wellicht herkennen. Reflecteren op wat ertoe doet zonder dat het aangedragen wordt door anderen, is echt anders en niet altijd even makkelijk, zeker naarmate de tijd vordert. In feite kwam ik in die periode

mijzelf tegen, ontmoette ik mijzelf nog sterker dan in normale omstandigheden. Ik werd meer met mijzelf geconfronteerd, en dat was niet altijd makkelijk. Zijn tijd en reflectie dan misschien het zand en het water dat de vaas met de stenen uiteindelijk kan vullen? Ik denk het wel.

Ik heb ik het al eerder benadrukt: ontmoeten betreft alle facetten van het leven, waarbij ik vier dimensies onderscheid. Dat maakt een brede toepassing mogelijk.

Organisaties zouden er beleid op kunnen ontwikkelen. Wellicht is het een idee dat de talrijke kerken die zich Ontmoetingskerk noemen er iets mee doen om die naam echt inhoud te geven. Evengoed kun je aan de hand van deze levensdimensies een persoonlijk levensplan vormgeven. In de volgende hoofdstukken komt dit allemaal aan de orde.

2.2 Wat is nodig voor ontmoeten?

Om iemand werkelijk te kunnen ontmoeten, dien ik mijzelf open te stellen. Het begin van dit ontmoeten is: willen. Pas wanneer ik de ander laat doordringen tot mijn authentieke zelf, tot wie ik echt ben, kan van werkelijk ontmoeten worden gesproken.

Werkelijk ontmoeten vraagt ook om openheid, maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Vaak kan openheid niet door de situatie waarin men verkeert, en is het afhankelijk van wie men tegenover zich heeft. Wanneer ik mijn baas om de hals vlieg zoals ik dat bij mijn vrouw doe, zal er op zijn minst argwanend worden gekeken. Net zoals er van mij verwacht wordt dat ik ingetogen een begraafplaats oloop, en niet dansend en springend. Daarmee wordt duidelijk dat openheid wel gepast moet zijn, in die zin dat het bepaald wordt door de rollen die ik heb.

Hoe je het ook wendt of keert, in het leven worden mij rollen toegeschreven of toegedicht waarin iets van mij verwacht

wordt. Mijn functie of de plek die ik inneem in gezin en samenleving bepalen die rol. Aan al die rollen is gepast gedrag verbonden, en dat wordt ook nog eens cultureel bepaald. Dat alles bepaalt mede de manier, de intensiteit en de spontaniteit waarmee we elkaar ontmoeten.

In een voetbalstadion is het geen enkel probleem als ik op het juiste moment juichend opspring. Stel je voor dat ik in een museum ineens ga juichen voor een mooi kunstwerk. De suppoost zal mij op z'n minst bestraffend toefluisteren, en mensen om mij heen zullen mij vernietigende blikken toewerpen. Mensen worden gehouden aan de rollen die er zijn, en veelal handel je er zelf ook naar. Maar toch ... volgens mij is er meer dan dat.

Werkelijk ontmoeten ontstaat door juist niet te handelen vanuit die rollen, patronen en verwachtingen. Werkelijk ontmoeten is: mij laten leiden door eigenheid, gevoel en intuïtie. Werkelijk ontmoeten is: uit mijn rol vallen en mijn hart laten spreken. Dat is mijn openheid. Dat kan nogal eens verwarring opleveren in de omgeving en soms zelfs weerstand. Ik doe immers niet meer wat ik hoor te doen, of ik doe niet direct wat er van mij verwacht wordt. Juist dat andere, verrassende, kan wel tot herkenning, uitdaging en bevestiging leiden.

Dit is dan weer basis van het daadwerkelijk ontmoeten van de ander, het andere, de Ander en mijzelf. Juist omdat het anders is en inzet op het onverwachte.

Werkelijk ontmoeten is: luisteren naar wat mijn hart in-geeft en in alle openheid niet direct voldoen aan de norm van de situatie of het verwachtingspatroon met betrekking tot wie ik tegenover mij heb. Het is een vrijwillig aangaan vanuit mijzelf. Werkelijk ontmoeten gebeurt als het mij lukt om door de filters van wat hoort heen te breken. Dan ontmoet ik op basis van mijn werkelijke zelf, mijn eigenheid, vanuit eigen authenticiteit.

Het valt lang niet altijd mee om die filters te omzeilen. Het lukt ook niet altijd. Wanneer ik het forceer, gaat het tegen mij werken. Toch kan ik het mijzelf wel aanleren, wat soms leidt tot verwarring of verrassing. Wanneer het als ontwapenend of leuk kan worden onderkend, is het een opening voor ontmoeten. Het kan ook als confronterend worden opgevat, en tot verwijdering leiden. Ik heb dus een antenne nodig om signalen op te vangen. Die antenne moet ik afstemmen op wat die ander, het andere, mij in het contact duidelijk maakt. Vaak vat ik het op als een spel met de ander, zonder de ander te bespelen.

2.3 Lef

Het vraagt ook wel lef om uit mijn rol te vallen. Ik ga daarmee tenslotte tegen standaardnormen in. Ik ga in tegen het ‘zo zijn onze manieren’. Door uit mijn rol te stappen, laat ik in zekere zin mijn verdediging zakken, mijn normenschild. Daarmee word ik ook weerloos ten opzichte van de ander.

Ik loop het risico dat er ontdekkingen worden gedaan waar ik niet blij mee zou kunnen zijn. Vaak houd ik daarom veel liever de deur van mijn eigenheid gesloten. Toch, om de ander daadwerkelijk te ontmoeten, moet ik wel mijn deur openzetten. Wil ik de ander tegenkomen, dan vraagt dat wat van mijzelf. Gewoon doen wat gevraagd of verwacht wordt, leidt veelal tot een oppervlakkig contact in die situatie.

Pas wanneer ik ‘het niet-moeten zoals het hoort’ verlaat, ontstaan er openingen om de ander en mijzelf werkelijk te ontmoeten. Het is dus een keuze rond de spanning die het met zich meebrengt: geen lef tonen en mij niet kwetsbaar opstellen, zodat er geen onvolkomenheden worden ontdekt, of wel mijn ‘deuren openen’ en anders inzetten dan verwacht, met het gevaar te worden afgewezen, maar vaker om tot verrassende ontdekkingen te komen.